

האם לחשבון אינסטגרם עם 50,000 עוקבים יש שווי כלכלי? מנקודת מבט של מעריך שווי קניין רוחני בהקשר של איזון משאבים בין בני זוג

המוערך **האקטואר רועי פוליבסקי** בוחן את השאלה האם לחשבון אינסטגרם עם 50,000 עוקבים יש שווי כלכלי או לא.

בשנים האחרונות הולך ומתברר כי שווי פעילותן של חברות רבות נשען במידה הולכת וגוברת על הקניין הרוחני (IP – Intellectual Property) ועל נכסיהן הבלתי מוחשיים. מציאות זו מחייבת את מקבלי ההחלטות לייחס משקל הולך וגדל לשיקולים כלכליים בתהליכי קבלת החלטות עסקיות ואסטרטגיות, אשר משפיעים באופן מהותי על מנועי השווי המרכזיים של הארגון – ובראשם הקניין הרוחני, וכן מכלול הנכסים הבלתי מוחשיים.

בין סוגי הנכסים הבלתי מוחשיים הנפוצים ניתן למנות מותגים, לוגו ושם החברה, זהות מסחרית וסימנים מסחריים, זכויות יוצרים וזכויות הוצאה לאור של מוזיקים, ספרים, סרטים ויצירות מוזיקליות, רישיונות לשידור בטלוויזיה וברדיו או לפעילות מונופוליסטית או מוגנת, זכויות וזכויות הפצה, ידע מקצועי (Know-how), תיעוד תהליכים ושיטות עבודה עסקיות, וכן פטנטים על מוצרים ותהליכים.

הצפת ערך
חברות קטנות משאבים משמעותיים בהערכת שווי הקניין הרוחני (IP) ושאר נכסיהן הבלתי מוחשיים, בין אם במסגרת תהליכי רכישה ומכירה ובין אם במצבים מורכבים כגון חדלות פירעון. היקפי השקעה הגבוהים הנדרשים לפיתוח ולשיווק מוצרים מבוססי IP, לצד רישיונות הגבוהה של נכסים אלה לשינויים בערכם, מתחדים את הצורך בחינה מקדמת ומעמיקה של הפרמטרים המשפיעים על שוויים הכלכלי. בחינה זו נדרשת כבר בשלבים הראשונים של התהליך הפיתוח, מטעמים עסקיים, כלכליים, חשבונאיים ומיסויים כאחד.

לצורך ביצוע תהליך הערכת שווי מושכל ומבוסס, נדרשת יכולת זוהר, הבחנה ומדידה מהימנה של הנכסים הבלתי מוחשיים, בנפרד משאר הנכסים המזוהים של החברה. בהתאם לכך, נכל ככל בלתי מוחשי שניתן למדידה וצפוי להקנות לבעליו יתרון כלכלי בריכוזות – בין באמצעות הגדלת הכנסות ובין באמצעות חיסכון בעלויות – יוערך כנכס עצמאי. לעומת זאת, נכסים בלתי מוחשיים שאינם ניתנים להפרדה ממכלול נכסי החברה ייכללו, כברירת מחדל, במסגרת רכיב המוניטין.

מדידת השווי אינה פעולה טכנית גרידא, אלא תהליך שיטתי של עיבוד וניתוח מידע הרלוונטי לקניין רוחני מסוים. התהליך זה כולל, בין היתר, אמידת העלויות הצפויות בשלבי הפיתוח השונים וכן הערכת תועלת תזרמי ההכנסות הצפויים ממכירת מוצרים או שירותים המבוססים על אותו קניין רוחני. המידע נאסף ומונותח על בסיס בחינת היתרונות התחרותיים של המוצרים וניתוח ההשלכות הכלכליות של יישומיהם המסחריים. במסגרת זו, נדרש לעיתים להביא בחשבון את תרומת הקניין הרוחני לא רק למוצרים או לתהליכים עסקיים נקודתיים, אלא גם להשפעתו הכוללת על מכלול פעילויות החברה.

תהליך הערכת שווי הקניין הרוחני, הטכנולוגיות הנגזרות ממנו והמוצרים המבוססים עליו, נשוי לשמש מנוף לפעילות יזומה של הצפת ערך והגדלתו בארגון. תכלית זו מושגת באמצעות תהליך שיטתי ומונחה, המחייב את ההתלה החברה להתמודד באופן מושכל עם הצורך לבחור בין מספר הזדמנויות שונות, שכן אין זה נדיר שצדדן רוחני מסוים קיימות אפשרויות יישום במספר שווקים שונים. הקצאת ערך כמותי לחלופות השונות תורמת באופן מהותי לתהליך קבלת ההחלטות, ומאפשרת בחירה מושכלת בשווקים שבהם תשואת הערך הכלכלי גבוהה יותר, תוך בחינת מאפייני סיכון ותשלול, תוך הגעה לשיק (Time to Market – TTM), מייצב תחרותי ותוחלת תזרמי המזומנים החזויים.

לפיכך, תהליך מובנה של מקסום השווי הכלכלי של הקניין הרוחני, המבוסס על מתודולוגיה ברורה ועקבית, צפוי לאפשר השוואה מושכלת ובחירה בין פרויקטים מתחרים, הנאבקים על ניצול מטיב של התקציב המחוק והפיתוח. בחירה זו תיעשה הן במונחי החזר על ההשקעה (Return on Investment – ROI) והן בהתייחס לאפקטיביות דרכי המסחר והניצול של ערוצי השיווק וההפצה העומדים לרשות החברה המפתחת.

ערך מוסף
תהליך הערכת השווי מעורר שאלות מהותיות, הן במישור הכמותי והן במישור האיכותי, באשר להשפעת הקניין הרוחני על מכלול פעילויות החברה, ובוחן את הערך הכלכלי והסווי הגלום בכל חלופת שימוש אפשרית, לרבות ייחוס תוחלת ערך כמותית לערכים תבוים. במסגרת בחינה זו נדרשת הערכת יכולת הערכת של מאגר הקניין הרוחני, לצד ניתוח האמצעים

הטכנולוגיים והמשאבים הכלכליים הנדרשים לפיתוחם עתידיים, אשר צפויים לשמש מנועי צמיחה מרכזיים לפעילות החברה.

יש להדגיש כי במקרים רבים מתקיים פער מהותי בין שווי של מוצר המבוסס על קניין רוחני לבין שווי הקניין הרוחני עצמו. שוויו של מוצר נגזר מיכולתו לייצר תוחלת תזרמי מזומנים מדידה, בעוד ששווי הקניין הרוחני נקבע על בסיס הערך הכלכלי העודף שניתן לייחס לו – באמצעות בידוד וכימות רכיב אינדיקטיבי מהכנסות המוצר, אשר מקורו ביתרון תחרותי מובהק הנובע מהקניין הרוחני הרלוונטי. משווי זה יש להפחית עלויות שירות ורלוונטיות, כגון עלויות משפטיות במקרים של פטנטים. לפיכך, שווי הקניין הרוחני שעליו מבוסס מוצר או שירות אינו יכול לעלות על הערך המוסף שהוא תורם למוצר או לשירות האמורים. כך למשל, ניתן לראות בפטנט נכס המניב תשואה לאורך תקופת ההגנה מפני העתקה, כנגד השקעה בעלויות מחקר, פיתוח ושיווק. מטעם זה, שוויים של פטנטים נמוך בדרך כלל משוויים של המוצרים מניבי המזומנים המבוססים עליהם. עם זאת, פטנטים בעלי תוחלה רחבה בנושאים גנריים, המכסים יישומים מרובים, עשויים להיות בעלי שווי העולה על שווי של מוצר בודד המבוסס עליהם.

חשבון אינסטגרם עם 50,000 עוקבים

כאמור, הכלכלה המודרנית מתאפיינת בהתרחבות מתמדת של עולם הנכסים הבלתי מוחשיים. מוניטין, מותגים, קשרי לקוחות, לטפורמות דיגיטליות וקניין רוחני שאינו רשום – כל אלו מהווים כיום מקור ערך משמעותי, גם כאשר אינם באים לידי ביטוי ישיר בדוחות הכספיים. בהקשר זה ברצוני לדון בשאלה האם לחשבון אינסטגרם פעיל עם כ-50,000 עוקבים יש שווי כלכלי? וכלל שהתשובה חיובית – האם מדובר בכנס בר איוון לצורך איזון משאבים בין בני זוג עקב הליך גירושין? מנקודת מבט של מעריך שווי קניין רוחני, התשובה הראשונה ברורה: כן – שוויו אינו אפס. השאלה השנייה מורכבת יותר, אך גם לה יש מענה מקצועי.

חשבון אינסטגרם כנכס בלתי מוחשי – הבחינה הכלכלית

על פי הגישה הכלכלית המקובלת, נכס הוא משאב הנשלט על ידי גורם מסוים, אשר צפויים ממנו תועלות כלכליות עתידיות. חשבון אינסטגרם פעיל עם בסיס עוקבים משמעותי מקיים, במידה רבה, תנאים אלו:

- קיימת שליטה אפקטיבית של בעל החשבון בתוכו, בקצב הפרסום ובאופן הפנייה לקהל
- קיימת גישה ישירה לקהל מוגדר, אשר אינו אקראי אלא תוצר של תהליך בנייה מצטבר
- קיימת יכולת מימוש כלכלי בין אם באמצעות פרסום ממומן, שיטותי פעולה, הפניית לקוחות או חיזוק מותג אישי או עסקי

בדומה למוניטין מקצועי או לקשרי לקוחות, גם כאן מדובר במשאב בלתי מוחשי, אשר ערכו נגזר מיכולת ההשפעה וההכנסה העתידית ולא מעצם קיומו הפיזי.

מספר העוקבים נקודת מוצא – לא כמדד יחיד

ברור לכל כי מספר עוקבים לבדו אינו מהווה בסיס מספק להערכת שווי. יחד עם זאת, 50,000 עוקבים אינם נתון זניח:

- מדובר ברף המעיד על השקעת זמן, תוכן והתמדה
- קיים קהל שמגיב, צורך ומזהה את בעל החשבון
- החשבון חורג מרמת "תחביב" ועובר לקטגוריה של נכס בעל פוטנציאל מסחרי

הערכת השווי תבחן, בין היתר, את איכות הקהל, שיעור המעורבות, הגישה, יציבות הפעילות והקשר בין החשבון לבין פעילות עסקית או מקצועית רחבה יותר. אולם כבר בשלב זה ניתן לקבוע כי עצם קיומו של קהל בהיקף זה יוצר פוטנציאל כלכלי – ולכן שווי שאינו אפס.

הגישה התזרמית להערכת השווי

מקובל בהערכת שווי קניין רוחני, המיקוד אינו בשאלה "כמה עוקבים יש?", אלא בשאלה איזו תועלת כלכלית ניתן להפיק מהחשבון, בהסתברות סבירה; הכנסות פוטנציאליות עשויות לנבוע מ-:

- פרסומים מסחריים ושיטותי פעולה
- קידום שירותים מקצועיים
- הפניית לקוחות לעסק קיים
- חיזוק מותג אישי המיתרגם להכנסה עקיפה

גם אם החשבון אינו מניב כיום הכנסות בפועל, קיומה של אפשרות מימוש ריאלי בעתיד מספיקה לצורך קיומו של ערך כלכלי, בדומה לפטנט שטרם הופעל או למונת בראשית דרכו.

דוגמה מספרית תמציתית

נניח חשבון אינסטגרם עם:

- 50,000 עוקבים
- רמת מעורבות סבירה ביחס לנישה
- אפשרות ריאלי ל-8 עד 12 פרסומים מסחריים בשנה
- אפשרות כזוה יכול להניב, בהערכה שמרנית, בין 2,500 ש"ח ל-3,500 ש"ח מתקבל פוטנציאל הכנסה שנתי של בין 25,000 ש"ח ל-35,000 ש"ח. בהערכת שווי נכסים בלתי מוחשיים, יישום מכפיל תזרמי שמרני (למשל 2-3 שנות הכנסה) מוביל לשווי כלכלי שאינו זניח כלל. המספר המדויק תלוי בנסיבות, אך העיקרון ברור: כאשר קיימת יכולת הפקת תועלת כלכלית עתידית – קיים שווי.

הזווית המשפטית: חשבון אינסטגרם בהליכי גירושין ואיזון משאבים

נשאלת השאלה האם חשבון אינסטגרם הינו נכס בראיוון בדיני המשפחה בישראל, איוון משאבים כולל לא רק נכסים מוחשיים אלא גם זכויות כלכליות ונכסים בלתי מוחשיים, לרבות:

- מוניטין אישי או עסקי
- נכסי קריירה
- פוטנציאל השתכרות עתיד, בנסיבות מסוימות

חשבון אינסטגרם, כאשר הוא:

- נבנה במהלך החיים המשותפים
 - קשור לפעילות עסקית או מקצועית
 - משמש או עשוי לשמש מקור הכנסה
- הינו חלק אינטגרלי מנכסים הנכסים לחלוקה של בני הזוג לצורך איוון המשאבים.

מגבלות משפטיות אינן מבטלות שווי

לעיתים נטען כי מאחר והחשבון רשום על שם אחד מבני הזוג, לחילופין הואיל והחשבון אינו ניתן להעברה פורמלית, או לחילופין חלופין מפני החשבון כפוף לתנאי שימוש של הפלטפורמה – הרי שאין לו שווי לצורכי איוון משאבים. לטעמי, השאלה אינה שאלת הסחירות, אלא שאלת התרומה הכלכלית והפוטנציאל העתיד.

תפקידו של מעריך השווי בהקשר זה

בהליכי גירושין, תפקידו של מעריך השווי אינו לקבוע "מחיר שוק" לנכס המוערך, כי אם:

- לזהות האם קיים נכס כלכלי
 - להעריך את תרומתו הכלכלית
 - להבחין בין רכיב אישיאניהרנטי לבין רכיב בראיוון
 - להציג לבית המשפט ניתוח מקצועי, שקול וזהיר
- חשבון אינסטגרם עם 50,000 עוקבים אינו בהכרח נכס שיש לחלקו "חציאציי", אך הוא בהחלט נכס שיש לבחון – ובחלט שלא להתעלם ממנו.

סיכום

מנקודת מבט של מעריך שווי קניין רוחני, ובפרט בהקשר של איוון משאבים בין בני זוג עקב הליך גירושין:

- חשבון אינסטגרם משמעותי הוא נכס בלתי מוחשי
- קיימת בו שליטה, השפעה ופוטנציאל כלכלי
- גם ללא מימוש מיידי – שוויו אינו אפס
- בהליכי גירושין, מדובר בכנס שיש לבחון מקצועית, בדומה למוניטין או נכסי קריירה
- בעידן שבו תשומת לב היא משאב כלכלי, קהל דיגיטלי אינו עניין שולי. ומעריך שווי קניין רוחני יודע כי גם נכסים דיגיטליים – כאשר הם מייצרים או עשויים לייצר ערך – אינם מתומחרים בשווי אפס.

הכותב הוא כלכלן, מייסד ונשיא לשכת מערכי השווי והאקטואריה הפיננסיים בישראל (LAVFA), מחבר הספר "המדריך למעריכי שווי תאגידים", בר-סמך בהערכת שווי, בעל מקצוע מוערך בתחומי הערכת השווי השונים, מקים איגוד מעריכי שווי מקצועי מוכר ובעל מוניטין אשר קיבל מינוי מסגן ראש הממשלה ומשרת המשפטים (בהסכמת מ"מ נשיאת בית המשפט העליון) לכהן כחבר בוועדה לבחירת הכלכלנים (מעריכי שווי) מטעם בתי המשפט בתפקיד נציג איגוד הערכת שווי מוכר בישראל ומינוי מנהלת בתי המשפט לתפקיד מומחה מטעם בתי המשפט בתחום המומחיות כלכלה (הערכת שווי).